

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

СТАНОВЛЕННЯ ТА ОСНОВНІ ІДЕЇ НОВОЇ KEYNESIANСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ FORMATION AND MAIN IDEAS OF THE NEW KEYNESIAN ECONOMICS

У статті розглянуто еволюцію становлення нової кейнсіанської економіки, як продовження класичної кейнсіанської теорії, яка змогла адаптуватися до нових умов світової економіки. В процесі дослідження було встановлено, що нові кейнсіанці шляхом прийняття того, що економіка діє в умовах недосконалої конкуренції, заробітна плата та рівень безробіття є проциклічними, випуск залежить від сукупного попиту на який впливають номінальні та реальні жорсткості, знайшли достатньо дієві пояснення та практичні рекомендації як здійснювати прогнозування та моделювання економічних процесів. Як наслідок, знову в економічну дискусію повернулася необхідність втручання держави в економіку. Особливо слід звернути увагу на те, що нова кейнсіанська економіка пропонувала з інфляцією та безробіттям боротися за допомогою монетарної політики коли економіка знаходиться на стадії підняття, а у випадку регресії економіки можна використовувати і фінансову політику.

Ключові слова: нова кейнсіанська економіка, неокейнсіанці, економічна школа, неокласики, липкі ціни, липкі зарплати, безробіття.

The world economy and the phenomena that emerge in it are developing so rapidly in the current environment that traditional scientific schools, methods or recommendations are unable to actively explain them, let alone provide practical recommendations to governments on how to implement effective economic policies. All of the schools of thought that flourished in the early twentieth century have undergone modifications, crises, or have fallen out of favor in academic debate or public policy over the past hundred years. The economic crisis of 2007-2009 put more than one economic school or trend in a hopeless situation. In these conditions, the followers of classical Keynesianism, the scholars of the "new Keynesian economy", made quite successful attempts to explain the causes of crises and imbalances in the modern economy and offered practical recommendations for their prevention. Purpose. The purpose of the article is to reveal the main postulates and effective proposals of researchers of the new Keynesian economy. Methods. The following scientific methods were used during the research: analysis and synthesis, deductive method, analogy method, modeling, system approach, abstraction method. Results. New Keynesian economics is based on the postulates of classical Keynesianism and contains elements of classical economics and microeconomic analysis. By accepting that the economy operates under imperfect competition, wages and unemployment are procyclical, and output depends on aggregate demand, which is affected by nominal and real rigidities, New Keynesians have found quite effective explanations and practical recommendations for forecasting and modeling economic processes. As a result, the need for government intervention in the economy has returned to the economic discussion. Conclusion. Representatives of the new Keynesian economics were able to adapt to changes in the global economy and proposed effective scientific methods and approaches to solve economic problems and explain phenomena that arise in the modern economy. Their postulates on nominal and real rigidities that arise under conditions of imperfect competition can be used in fiscal and monetary economic policy.

Key words: new Keynesian economics, neo-Keynesians, school of economics, neoclassics, sticky prices, sticky wages, unemployment.

УДК 330.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct71-1>

Івашків Т.С.¹

к.е.н., доцент,
доцент кафедри управління
та адміністрування,
Університет Короля Данила
Перцович Т.О.
викладач кафедри управління
та адміністрування,
Університет Короля Данила

Ivashkiv Taras

King Danylo University

Pertsovych Tetyana

King Danylo University

Постановка проблеми. Світова економіка та явища, які в ній виникають в сучасний умовах настільки швидко розвиваються, що традиційні наукові школи, методи чи рекомендації не здатні активно їх пояснити, а тим більше надати практичні рекомендації урядам країн, щодо впровадження ефективної економічної політики. Всі наукові школи, які процвітали на початку ХХ століття протягом останніх ста років зазнали модифікацій, криз або взагалі випали із поля зору наукових дискусій чи державної політики. Економічна криза 2007–2009 рр. поставила у безвихідне положення не одну економічну школу чи течію. І в цих умовах досить гучно про себе заявили послідовники класичного кейнсіанства – науковці «нової кейнсіанської економіки», які зробили

достатньо вдалі спроби пояснення причин виникнення криз і диспропорцій у сучасній економіці та запропонували практичні рекомендації їхнього запобігання. Українська економіка достатньо інтегрована у світову економіку і вона теж зазнала шкідливого впливу від останньої світової кризи. Крім того, економіка нашої країни постійно зазнає впливів зовнішніх та внутрішніх шоків на які необхідно адекватно реагувати. Тому дослідження еволюції та основних теоретичних засад представників нової економічної школи є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням основних концепцій сучасних провідних економічних шкіл, а новою кейнсіанською економікою зокрема, здійснювалося багатьма вітчизняними та закордонними вченими. Так Резнікова Н. В.,

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2926-5101>

Панченко В. Г., Іващенко О. А. [1] розглядали нову кейнсіанську економіку з точки зору ревізії економічної теорії для досягнення макроекономічного консенсусу. Паркін М. (Parkin M.) [2], Білл Л. (Ball L.) та Ромер Д. (Romer D.) [5] досліджував нових кейнсіанців з позиції впливу жорсткостей та інфляції на сукупний випуск. Гіц Йо (Hiç Ö.) [3] акцентував на виокремленні вчень неокейнсіанців та представників нової кейнсіанської економіки. Гордон Р. (Gordon R.) [4] спробував обґрунтувати положення нової кейнсіанської економіки в царині інфляції. Проте, дані дослідники не розглядали вчення представників нової кейнсіанської економіки з точки зору еволюції їхніх поглядів.

Постановка завдання. Мета статті полягає в розкритті основних постулатів та дієвих пропозицій дослідників нової кейнсіанської економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасній економічній науці можна виділити такі основні напрямки і течії розвитку економічної думки: теорії макроекономічного аналізу, теорії мікроекономічного аналізу, теорії грошей та фінансів, теорії світового господарства та глобалізації. До найпоширеніших напрямків макроекономічного аналізу можна віднести теорії нерівномірних поштовхів, неокласичний синтез, економетричні методи аналізу, нова кейнсіанська економіка, неокейнсіанство. Теорії мікроекономічного аналізу формують теорія ринків із асиметричною законом ринкової поведінки, теорія дефіциту Я. Корнаї, проблема загальної рівноваги ринків, теорії оптимальних механізмів в мікроекономіці. Сучасні теорії грошей і фінансів складаються з моделі управління готівкою Баумоля-Тобіна, теорії децентралізації грошей, емпіричний аналіз цін на активи Л. Гансена, Р. Шиллера. Найпопулярніші теорії світового господарства і глобалізації – концепція світосистемного аналізу І. Валерстайна, теорія глобальних ланцюгів створення доданої вартості Г. Джерефі, теорія оптимальних валютних зон Р. Манделла, теорія бідності А. Сени.

Серед найбільш підданим критиці та верифікації можна вважати класичне кейнсіанство, яке пройшло декілька етапів розвитку, кризи та наприкінці 90-х років ХХ ст. Це дало поштовх для виникнення нових економічних теорій кейнсіанського та не кейнсіанського кшталту. Причинами прискіпливої уваги до кейнсіанства є те, що їхні постулати дуже активно використовувалися у формування економічної політики провідних держав і в процесі еволюції світової економіки, практика показала, що не все гаразд із головними теоріями цієї школи. Найбільшу кризу пережило кейнсіанство у 70-х рр., коли світову економіку трусили валютно-фінансові кризи. Основними проблемами, які уряди не могли країн вирішити за допомогою кейнсіанства були: а) ахіллесовою п'ятою кейнсіанства є те, що воно у моделюванні часто не може узгодити

макроекономіку з мікроекономікою; б) неповна здатність пояснити природу і закономірності ділових циклів; в) класичні припущення щодо впливу на економіку сукупного попиту не могли повноцінно розкрити впливів на економіку номінальних і реальних жорсткостей та шоків номінального попиту.

Вирішенням даних труднощів у кейнсіанському вченні почалися займатися багато вчених з початку 1980-х рр., які вважали себе «неокейнсіанцями». Проте з плином часу і відмінності у підходах до вирішення цих завдань виділилося дві основні течії – «нові кейнсіанці» та «неокейнсіанці».

Термін «новий кейнсіанський» вперше вжив Майкл Паркін у 1982 р. [2, с. 200]. Оскільки, використання терміну саме «новий», а не «неокейнсіанський» мало за мету виокремлення «нових кейнсіанців» від «неокейнсіанських» економістів Самуельсона, Тобіна, Модільяні, Солоу тощо.

Причиною того, що нові кейнсіанські економісти виокремлювали себе від неокейнсіанців є методологічний підхід. Суть методологічного підходу в тому, що одні і другі використовуючи висновки неокласичного синтезу про те, що по-перше в макроекономічному аналізі слід використовувати мікроекономічний аналіз, а по-друге економіка автоматично прийде до «рівноваги із природним рівнем безробіття» (ANRUE) в довгостроковому періоді. Проте, нові кейнсіанці на відміну від синтетичних кейнсіанців, які залишили свій аналіз на макроекономічному рівні, включили мікроекономічний аналіз у свою макроекономічну систему шляхом створення мікроекономічної основи для свого макроекономічного аналізу [3, с. 1027].

Крім того, неокейнсіанські економісти залишили в своєму аналізі негнучкість (жорсткість) зарплати і цін, ідеальну конкуренцію замість недосконалої і відсутність координації між ринками замість вальрасівського аукціоніста. А це призвело до отримання чисто класичного кейнсіанського результату – неавтоматичної рівноваги із природним рівнем безробіття (NANRUE).

На відміну нові класичні економісти прийняли гнучкість зарплати та цін, врахували координацію між ринками та те, що на ринку діє неідеальна конкуренція. І як результат вони дійшли до висновку, що економіка досягне рівноваги за умови, що на той момент буде лише природне безробіття (ANRUE). А цей висновок є ідентичний з класичною економічною школою.

Народження і поширення нової кейнсіанської теорії співпало із падінням популярності монетаристів та нової класичної теорії у 1980-х рр. дана непопулярність була викликана тим, що незважаючи на жорстку монетарну політику та мінімального втручання держави в США й Великобританії зберігався високий рівень безробіття та інфляції. Як результат, теорія нових кейнсіанців про «рівновагу неповної зайнятості (безробіття (UNE))» і

необхідності кейнсіанської політики почало вважатися вірним, а твердження монетаристів та неокласиків про «автоматичну рівновагу повної зайнятості» (AFNE) і монетарної політики стали хибними.

Крім того, через нестабільність цін на нафту у 70-х роках ХХ ст., в економічній науці знову було введено криву Філіпса (КФ). Згідно досліджень нового кейнсіанського економетриста Джордона Й. Гордона, постійне зростання цін призвело до зростання і КФ [4, с. 98]. Як наслідок, в економічній теорії для аналізу і моделювання знову відновилося використання КФ для короткострокового і довгострокового періодів.

Нові кейнсіанські економісти змогли узгодити використання поряд з макроекономічним і мікроекономічний аналіз. Це відбулося шляхом прийняття у класичний кейнсіанський аналіз теорію липких цін, липких зарплат, витрат меню, номінальної жорсткості та контракти, що перебиваються.

Наприклад, у нових кейнсіанських моделях номінальні шоки мають реальні наслідки, оскільки номінальні ціни змінюються нечасто (стають липкими), адже це може призвести до зменшення попиту на товари всіх фірм, які діють на ринку цих товарів або фірм, що виробляють для них проміжну продукцію [5, с. 15]. Кожен окремих виробник буде до останнього чекати на конкурента, який підніме ціну, щоб не втратити свого клієнта. А фірма, що виробляє проміжну продукцію для кінцевого виробника буде дуже обережною при прийнятті рішення про підняття ціни, щоб не втратити клієнта, який відмовиться від них, у зв'язку з необхідністю підняття власної кінцевої ціни. І фірми на ринку не змінюють номінальні ціни у короткостроковим періоді (виникає ефект липких цін), незважаючи на те, що ринкова ціна може різко відрізнятись від ціни, яка забезпечує максимальні прибутки. Як наслідок, відбувається відмова від можливості отримання додаткових прибутків, які б вони могли отримати від встановлення ціни максимізації прибутку. Хоча, зростання середнього рівня інфляції змушує фірми частіше коригувати ціни, щоб не відставати від зростаючого рівня цін. І частіша зміна цін означає, що ціни швидше пристосовуються до номінальних шоків.

«Липкі» зарплати та витрати меню. «Липкі» зарплати виникають, як наслідок їхньої відносної жорсткості на зміну попиту чи пропозицію праці. Адже трудові контракти укладаються на рік або й більше, і рівень зарплати фіксується на цей період. Тому зовнішні шоки впливатимуть на зміну величини номінальної зарплати через достатньо великий лаг. Слід зауважити, що при цьому величина реальної зарплати може і не змінитися. Отже виникає жорсткість між номінальною, реальною зарплатою та зміною цін й сукупного попиту. Найважливішим є те, що великі жорсткості

виникають лише тоді, коли пропозиція праці є високо еластичною, тоді як еластичність пропозиції праці в реальній економіці виявляється низькою.

Якби витрати меню призвели до жорсткості номінальних цін, то номінальні шоки спричинили б значні зміни в попиті на працю. Але якби пропозиція праці була нееластичною, то ці зміни в попиті на працю спричинили б значні зміни в реальній заробітній платі і, таким чином, створили б значні стимули для встановлення цін, щоб скоригувати їх [6, с. 190].

Нові кейнсіанці вважають, що заробітна плата та рівень безробіття є про циклічними (рухаються синхронно з економічним циклом) з відносно м'якими коливаннями. На відміну від класиків, що стверджували що зарплата є антициклічною. Фактичне зростання реальної заробітної плати залежить від сукупного попиту. Сукупний попит може зростати завдяки технологічному розвитку та збільшенню інвестицій, а отже, профспілки можуть певною мірою підвищити реальну та номінальну заробітну плату відповідно до зростання випуску. З одного боку, це підвищення заробітної плати може частково компенсувати зростання витрат на робочу силу через високу граничну схильність до споживання. З іншого боку, за низького рівня доходу профспілки не дозволять заробітній платі знизитись надто сильно.

Завдяки відмові від ідеї, що всі явища відбуваються в умовах досконалої конкуренції, та прийняття того, що в сучасній економіці конкуренція є недосконалою, представники нової кейнсіанської економіки прийняли «умови недосконалої конкуренції» у своєму мікроекономічному аналізі. Це дозволило спростувати припущення про «повну гнучкість цін і заробітної плати» та прийняти номінальну і реальну їхню жорсткість. Негнучкість цін та заробітної плати в умовах ідеальної конкуренції призведе економіку до відсутності ефективного попиту та недовиробництва. І коли діють умови недосконалої конкуренції може виникнути «відсутність координації між ринками». З іншого боку, якщо попит і пропозиція є відносно еластичними, вони не зможуть змінюватися негайно та/або з бажаною швидкістю (виникне певний лаг), що призведе до «вимушеного безробіття» в короткостроковому періоді через брак ефективного попиту. У цьому випадку уряд повинен втрутитись через кейнсіанську фіскальну політику.

Щодо «гіпотези раціональних очікувань» (REN), то нові кейнсіанці висловлюються досить обережно. Це пов'язано з тим, що її підтвердити чи заперечити однозначно неможливо. Неспроможність «гіпотези раціональних очікувань» пов'язана в першу чергу з тим, що математично чи статистично вона не підтверджується. Треба не забувати, що REN є однією з основ нової класичної школи і дискусія між новими кейнсіанцями і неокласиками

триває досить жваво. Щоб вирішити спір довелося залучити економетричний аналіз. Але він так і не підтвердив дійсність REH; натомість він показав, що REH, швидше за все, є «недійсною».

Класично кейнсіанці рекомендують вплив держави на економіку. Більшість нових кейнсіанських економістів рекомендують фіскальну політику. Проте, на відміну від класичних кейнсіанців, нові кейнсіанські економісти вважають, що за допомогою фіскальної політики важко зробити правильний вибір між рівнем інфляції та безробіття. І як наслідок цього вибору необхідно скоригувати збільшення сукупного попиту. Через високу невідзначеність в економіці, жорсткість зовнішніх та внутрішніх шоків, ускладнює або навіть не уможливорює точне регулювання. Іншими словами, економічна політика держави знизить безробіття або інфляцію, хоча і не на точну величину; а це завжди краще, ніж ніякого втручання. Проте, нові кейнсіанці так не змогли дати відповіді неокласикам, які заперечують державне втручання в економіку оскільки економічні агенти будуть реагувати на неї заздалегідь. Тобто, якщо держава проводить передбачувану політику, то економічні агенти заздалегідь точно прогнозують її і включають ці припущення у свої очікування. Тому ефективність такої політики залишається нульовою.

Але це не означає, що треба взагалі відмовитися від фіскальної та монетарної політики. Тому більшість кейнсіанських економістів, дотримуючись кейнсіанської системи, пропонують монетарну та фіскальну політику з метою зменшення безробіття та стримування кон'юнктурних хвиль. Відповідно, фіскальна політика застосовується під час депресії, тоді як монетарна політика буде більш ефективною під час рецесії, що відбувається за високого рівня доходів. В умовах інфляції і монетарна, і фіскальна політика повинні застосовуватись одночасно.

Слід не забувати, що державний апарат є достатньо неповороткий і зміни в податковій політиці можуть бути затягнуті на довгий час через політичні інтереси конкуруючих партій, тому багато нових кейнсіанських економістів, рекомендують лише монетарну політику. Цей вибір можна ще пояснити тим, що фіскальна політика, яка включає підвищення відсоткових ставок та зменшення інвестицій, може спричинити ефект витіснення [3, с. 1029].

Треба зауважити, що неповороткість державної машини має і об'єктивний характер. Це пов'язано з тим, що ринкове середовище, зовнішні шоки, форс мажорні обставини є настільки непередбачувані, а їхній вплив на зміни сукупного попиту може бути дуже несподіваним та всеохоплюючим. Отже, постійне коригувати фіскальної політики відповідно до змін в сукупному попиті є дуже проблематичним.

Постійне проведення монетарної політики, згідно нових кейнсіанців, повинне супроводжува-

тися формуванням невеликого і збалансованого бюджету; витрати на освіту та охорону здоров'я повинні здійснюватися відповідно до цього збалансованого бюджету [3, с. 1029].

Щодо регулювання рівня безробіття та інфляції представники нової кейнсіанської економіки поділилися на декілька таборів. До першого табору відносяться науковці, які пропонують для боротьби з інфляцією (для них вона є важливішою за безробіття) монетарні заходи. Друга група дослідників вважають інфляцію серйозною проблемою і рекомендують впливати на неї за допомогою лише монетарної політики, але, на відміну від класичних монетаристів, вони пропонують це робити інакше. Монетаристи пропонують впливати на інфляцію постійно змінюючи пропозицію грошей відповідно до заздалегідь визначеного темпу (недискреційно). А нові кейнсіанські економісти припускають, що швидкість, з якою буде змінюватись пропозиція грошей, може збільшуватись або зменшуватись нерівномірно (дискреційно), тому і монетарна політика повинна синхронно змінюватись із нерівномірними змінами пропозиції грошей. І до третього табору належать науковці, які рекомендують фіскальну політику для зниження безробіття під час депресії і рекомендують монетарну політику під час рецесії та інфляції.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, нова кейнсіанська економіка ґрунтується на постулатах класичного кейнсіанства, містить елементи класичної економічної школи та мікроекономічного аналізу. Криза кейнсіанства, яка виникла у 70–80-х рр. ХХ ст. спричинила активний пошук вирішення проблем економіки, які виникли у процесі впровадження науково-технічного прогресу, фінансових та енергетичних криз. Ці проблеми в повній мірі не могло пояснити класичне кейнсіанство і, як наслідок, неокласики витіснили його на довгі роки з наукового поля. Проте, нові кейнсіанці шляхом прийняття того, що економіка діє в умовах недосконалої конкуренції, заробітна плата та рівень безробіття є проциклічними, випуск залежить від сукупного попиту на який впливають номінальні та реальні жорсткості, знайшли достатньо дієві пояснення та практичні рекомендації як здійснювати прогнозування та моделювання економічних процесів. Як наслідок, знову в економічну дискусію повернулася необхідність втручання держави в економіку. Окремо слід звернути увагу на те, що нова кейнсіанська економіка пропонувала з інфляцією та безробіттям боротися за допомогою монетарної політики (якщо економіка знаходиться на стадії підняття), а коли економіка буде перебувати в стані регресії, то можна використовувати і фіскальну політику.

Дослідження в цьому напрямку ще будуть продовжуватися, адже на місці не стоїть суспільство, економічні відносини і науково-технічний прогрес, які будуть задавати нові тенденції і напрямки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Резнікова Н. В., Панченко В. Г., Іващенко О. А. Від ревізії економічної теорії до ревізії економічної політики: пастки нового макроекономічного консенсусу. *Економіка України*. 2021. № 3 (712). С. 19–40.
2. Parkin M. The Output-Inflation Trade-off When Prices Are Costly to Change. *JPE*. 1986. Vol. 94, pp. 200–224.
3. Hiç Ö. Evolution of New Keynesian Economics. *Procedia Computer Science*. 2019. Vol. 158, pp. 1025–1032
4. Robert J. Gordon. Can Inflation of the 1970s Be Explained. 1980. P. 203.
5. Bill L., Romer D. The New Keynesian Economics and the Output- Inflation Trade-off. *Brookings Papers on Economic Activity*. 1988. vol. 1, pp. 1–82.
6. Romer D., Ball L. “Real Rigidities and the Non-Neutrality of Money”. *Review of Economic Studies*. 1990. vol. 57, pp. 183–302.

REFERENCES:

1. Reznikova N. V., Panchenko V. H., Ivashchenko O. A. (2021). Vid revizii ekonomichnoi teorii do revizii ekonomichnoi polityky: pastky novoho makroekonomichnoho konsensusu [From revision of economic theory to revision of economic policy: pitfalls of the new macroeconomic consensus]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 3 (712), pp. 19–402. (in Ukrainian)
2. Parkin M. (1986). The Output-Inflation Trade-off When Prices Are Costly to Change. *JPE*, vol. 94, pp. 200–224.
3. Hiç Ö. (2019). Evolution of New Keynesian Economics. *Procedia Computer Science*, vol. 158, pp. 1025–1032.
4. Robert J. Gordon (1980). Can Inflation of the 1970s Be Explained. P. 203.
5. Bill L., Romer D. (1980). The New Keynesian Economics and the Output- Inflation Trade-off. *Brookings Papers on Economic Activity*. vol. 1, pp. 1–82.
6. Romer D., Ball L. (1990). “Real Rigidities and the Non-Neutrality of Money”. *Review of Economic Studies*, vol. 57, pp. 183–302